

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU11

Vissa säkerhetspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår fem tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör bl.a. svensk säkerhetspolitik och nedrustning.

- Regeringen bör, mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina och brott mot den europeiska säkerhetsordningen, utarbeta ett nytt förhållningssätt gentemot Ryssland.
- Regeringen bör uttala en Natooption.
- Regeringen bör förtydliga Sveriges säkerhetspolitiska linje och förankra den parlamentariskt.
- Sveriges deltagande vid partsmöten inom FN:s konvention om förbud mot kärnvapen bör tydliggöra att Sverige inte avser ratificera konventionen.
- Regeringen bör tillsätta en bred utredning om Sveriges insats i Afghanistan.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete och tidigare ställningstaganden. Ett antal motionsyrkanden bereds förenklat.

I betänkandet finns 12 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I fyra reservationer (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen. Betänkandet innehåller också fem särskilda yttranden (S, M, SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Cirka 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19, 2019/20, 2020/21 och 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	7
Utskottets överväganden.....	8
Sveriges säkerhetspolitiska linje.....	8
EU:s strategiska kompass	20
Nedrustning	22
Utredning om Sveriges insats i Afghanistan.....	26
Motioner som bereds förenklat.....	27
Reservationer	29
1. Stöd till länder i Rysslands närområde, punkt 2 (SD).....	29
2. Medlemskap i Nato, punkt 3 (M, C, KD, L).....	29
3. Natooption, punkt 4 (S, V, MP).....	30
4. Tydliggörande av svensk säkerhetspolitik, punkt 5 (S, MP)	31
5. Världensavtal med Nato m.m., punkt 6 (V).....	31
6. Utredning om Sveriges säkerhetspolitik 1989-2009, punkt 7 (SD)	32
7. EU:s strategiska kompass, punkt 8 (M)	33
8. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, punkt 9 (S)	34
9. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, punkt 9 (V, MP).....	35
10. Nedrustningsavtal, punkt 10 (SD)	36
11. Kärnvapenfri zon, punkt 12 (V).....	36
12. Utredning om Sveriges insats i Afghanistan, punkt 13 (S).....	37
Särskilda yttranden	38
1. Den europeiska säkerhetsordningen, punkt 1 (S)	38
2. Den europeiska säkerhetsordningen, punkt 1 (C).....	38
3. Den europeiska säkerhetsordningen, punkt 1 (V).....	38
4. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, punkt 9 (M, SD, KD).....	39
5. Särskilt yttrande ej knutet till beslutspunkt (SD).....	39
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	41
Motion från allmänna motionstiden 2018/19	41
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	41
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	41
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	42
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	51

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Den europeiska säkerhetsordningen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om relationerna med Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1,
 2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 och
 2021/22:3998 av Joar Forssell m.fl. (L) yrkandena 1 och 9 samt
 avslår motionerna
 2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 10,
 2021/22:497 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1,
 2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 55 och
 2021/22:3998 av Joar Forssell m.fl. (L) yrkandena 11 och 13.

2. Stöd till länder i Rysslands närområde

Riksdagen avslår motion

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 1 (SD)

3. Medlemskap i Nato

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2579 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3,
 2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4,
 2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 36 och 37,
 2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 27,
 2021/22:3908 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 6 och
 2021/22:3976 av Joar Forssell m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 2 (M, C, KD, L)

4. Natooption

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om Natooption och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 3 (S, V, MP)

5. Tydliggörande av svensk säkerhetspolitik

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om tydliggörande av svensk säkerhetspolitik och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3 och
 2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 39 och

avslår motion

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6.

Reservation 4 (S, MP)

6. Världlandsavtal med Nato m.m.

Riksdagen avslår motion

2021/22:497 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 5 och 6.

Reservation 5 (V)

7. Utredning om Sveriges säkerhetspolitik 1989-2009

Riksdagen avslår motion

2021/22:2580 av Björn Söder m.fl. (SD).

Reservation 6 (SD)

8. EU:s strategiska kompass

Riksdagen avslår motion

2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 30 och 34.

Reservation 7 (M)

9. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 40 och avslår motion

2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 17.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (V, MP)

10. Nedrustningsavtal

Riksdagen avslår motion

2021/22:2583 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 10 (SD)

11. Fördraget om icke-spridning av kärnvapen

Riksdagen avslår motion

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54.

12. Kärnvapenfri zon

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 18 och

2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 11.

Reservation 11 (V)

13. Utredning om Sveriges insats i Afghanistan

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utredning om Sveriges insats i Afghanistan och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 21,

2021/22:3233 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 24,

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 56,

2021/22:3773 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 17 och

2021/22:4157 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 17.

Reservation 12 (S)

14. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 14 mars 2022

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Lars Adaktusson (KD), Alexandra Völker (S), Joar Forssell (L), Aron Emilsson (SD), Maria Fern (MP), Magnus Ek (C), Anders Österberg (S), Emilia Töyrä (S) och Pål Jonson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet ca 100 motionsyrkanden om säkerhetspolitik och nedrustning från allmänna motionstiderna 2018/19, 2019/20, 2020/21 och 2021/22. Ett antal av motionsyrkandena bereds i förenklad ordning, bl.a. eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. Dessa yrkanden återfinns i bilaga 2. Motionärernas förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1.

Ett förslag till utskottsinitiativ (KD) om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) har lagts fram för utskottet. Utskottet beslutade den 17 februari 2022 att inte ta något initiativ med anledning av förslaget.

Den 24 februari 2022 invaderade Ryssland Ukraina. De motionsyrkanden som bereds i detta betänkande har lagts fram under allmänna motionstiden, senast i oktober 2021. Händelseutvecklingen inom flera av de områden som berörs i betänkandet är snabb och pågår samtidigt med beredningen av ärendet. Utskottets bedömningar och ställningstaganden i betänkandet baseras på den situation som är aktuell och den information som är tillgänglig vid tiden för justering av betänkandet.

Försvarsminister Peter Hultqvist och Försvarsmakten informerade i augusti 2021 respektive september 2021 utrikesutskottet och försvarsutskottet om utvecklingen i Afghanistan. Vid det senare tillfället deltog även utrikesminister Ann Linde.

Departementsrådet Ann-Sofie Nilsson, Utrikesdepartementet (UD), informerade den 2 december 2021 utskottet om fördraget om icke-spridning av kärnvapen (Nuclear Proliferation Treaty, NPT). Den 4 februari informerade kabinetssekreterare Robert Rydberg utskottet om det kommande partsmötet för TPNW.

Utrikesminister Ann Linde och försvarsminister Peter Hultqvist informerade den 18 januari 2022 utskottet om EU:s strategiska kompass, det aktuella säkerhetspolitiska läget och utvecklingen i Kazakstan. Den 15 februari lämnades information om det säkerhetspolitiska läget. Kabinetssekreterare Robert Rydberg, UD, och statssekreterare Jan-Olof Lind, Försvarsdepartementet, informerade den 24 februari utskottet om Rysslands fortgående invasion av Ukraina.

Föredragningar om EU:s strategiska kompass har även genomförts av kabinetssekreterare Robert Rydberg och av tjänstemän på UD, senast den 1 februari 2022. Utskottet arrangerade den 3 februari ett fördjupningsseminarium om den strategiska kompassen. En överläggning om den strategiska kompassen genomfördes den 17 februari med deltagande av

kabinettssekreterare Robert Rydberg, UD, och statssekreterare Jan-Olof Lind, Försvarsdepartementet.

Digitala möten genomfördes i januari och februari 2022 med utrikesutskottets motsvarigheter i Danmark, Finland och Lettland för diskussioner bl.a. om EU:s strategiska kompass och det säkerhetspolitiska läget.

Bakgrund

I proposition 2020/21:30 lade regeringen fram förslag till riksdagens ställningstagande när det gäller försvarspolitikens inriktning för perioden 2021–2025. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlade i betänkande 2020/21:UFöU4 de säkerhetspolitiska delarna i propositionen samt följdmotioner. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2020/21:133–134). Regeringens förslag i totalförsvarspropositionen och motioner om försvarspolitiska frågor och totalförsvaret behandlades av försvarsutskottet i betänkande 2020/21:FöU4. Regeringens överväganden i den försvarspolitiska propositionen redovisades med utgångspunkt bl.a. i Försvarsberedningens säkerhets- och försvarspolitiska rapporter Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) och Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8).

Utskottets överväganden

Sveriges säkerhetspolitiska linje

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett nytt förhållningssätt gentemot Ryssland, en svensk Natooption samt tydliggörande och förankring av svensk säkerhetspolitik och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga motioner om Sveriges säkerhetspolitiska linje med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (M, C, KD, L), 3 (S, V, MP), 4 (S, MP), 5 (V) och 6 (SD) samt särskilt yttrande 1 (S), 2 (C) och 3 (V).

Motionerna

Medlemskap i Nato

I kommittémotion 2021/22:2579 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3 anfördes att Sverige ska stå utanför Nato eller stormakters militärallianser.

I följande kommittémotioner anfördes att Sverige bör söka medlemskap i Nato: 2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4, 2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 36 och 37, 2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 27, 2021/22:3908 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 6 och 2021/22:3976 av Joar Forssell m.fl. (L) yrkande 1.

Natooption och tydliggörande av svensk säkerhetspolitik

I kommittémotion 2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5 anfördes att Sverige likt Finland ska anta en Natooption så att det svensk-finska samarbetet kan utvecklas till sin fulla potential. I yrkande 3 anfördes att regeringen behöver tydliggöra svensk säkerhetspolitik. I yrkande 6 anfördes att den svenska regeringen, likt den finska, under varje mandatperiod bör lägga fram sin säkerhetspolitiska redogörelse för riksdagen för att förankra brett stöd. I kommittémotion 2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 39 anfördes att regeringen bör utforma en ny svensk säkerhetspolitisk linje med stöd i riksdagen.

Värdlandsavtal m.m.

I yrkande 5 anfördes att samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato snarast bör rivas upp. I yrkande 6 anfördes att regeringen bör återkomma med förslag om att säkerställa att svensk militär inte deltar i Natostaber. I kommittémotion

2021/22:2580 av Björn Söder m.fl. (SD) föreslås att regeringen tillsätter en utredning för att granska Sveriges säkerhetspolitik under perioden 1989–2009.

Den europeiska säkerhetsordningen

I partimotion 2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 10 anförs att regeringen i kontakter med den ryska regeringen tydligt bör markera mot de ryska trollfabrikerna och spridandet av propaganda och kräva ett stopp på det statliga stödet till dessa aktiviteter. I kommittémotionerna 2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 och 2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett nytt svenskt förhållningssätt till Ryssland. I partimotion 2021/22:497 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 anförs att Sverige i sina bilaterala kontakter ska verka för att USA och Ryssland återansluter sig till Open Skies-avtalet. I kommittémotion 2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 4 anförs att Sverige aktivt bör visa sitt stöd för självständiga länder som Ryssland anser tillhör dess intressesfär samt verka för att minska risken att en sådan sfär utvidgas i Sveriges närhet. I kommittémotion 2021/22:3246 yrkande av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 55 anförs att FN i enlighet med principen skyldighet att skydda (responsibility to protect, R2P) tydligare ska agera för fred och trygghet. I kommittémotion 2021/22:3998 av Joar Forssell m.fl. (L) yrkande 1 återkommer förslaget om ett nytt svenskt förhållningssätt till Ryssland. I yrkande 9 föreslås att en Rysslandsstrategi tas fram. I yrkande 11 föreslås en allsidig Rysslandsuppföljning. I yrkande 13 föreslås åtgärder mot den ryska aggressionen i östra Ukraina och den illegala annekteringen av Krim.

Bakgrund

2020 års säkerhets- och försvarspolitiska beslut

I Försvarsberedningens rapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) lämnades förslag om inriktningen av totalförsvaret och utformningen av den civila verksamheten i totalförsvaret. Försvarsberedningen redovisade i sin slutrapport Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8) förslag om inriktningen av säkerhetspolitiken och utvecklingen av det militära försvaret 2021–2025, en bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen samt konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Förslagen i Ds 2017:66 och Ds 2019:8 sågs som en helhet.

Försvarsberedningen är ett forum för konsultationer mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i riksdagen. Försvarsberedningen består av ledamöter från de åtta riksdagspartierna, sakkunniga och experter samt ett sekretariat. Inriktningen av säkerhetspolitiken utarbetades i samråd mellan regeringen och oppositionen. Försvarsberedningen var enig om

huvuddragen i slutrapporten. Inom vissa områden anmälde ledamöterna från Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet avvikande uppfattningar. I samband med riksdagsbehandlingen, vilket framgår nedan, beslutade riksdagen, i enlighet med det sammansatta utskottets förslag i betänkande 2020/21:UFöU4, att rikta ett tillkännagivande till regeringen om en s.k. Nato-option.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU) uttalade i samband med beredningen av det nu gällande säkerhets- och försvarspolitiska beslutet för perioden 2021–2025 följande om Sveriges säkerhetspolitiska inriktning (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:UFöU4, rskr. 2020/21:133–134):

Utskottet delar regeringens bedömning att det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats över tid. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det kan inte heller uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Sverige.

Sverige blir oundvikligen påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i vårt närområde. Sverige och vårt närområde ingår i en militärgeografisk helhet. Ett operationsområde kan omfatta stora delar av norra Europa och angränsande havsområden. Vid en eventuell större konflikt kan det inte uteslutas att även Sverige angrips. Syftet med ett sådant angrepp skulle kunna vara att besätta en del av svenskt territorium för egna militära ändamål och neka annan part tillgång till svenskt territorium. Militärgeografiskt viktiga områden kan besättas för gruppering av långräckviddiga bekämpningssystem. Områden kan också besättas för att förhindra motåtgärder från tredje part och för att bryta vår motståndskraft.

Sveriges säkerhetspolitiska läge påverkas också av hybridhot, cyberattacker och gränsöverskridande terrorism samt klimatförändringarnas effekter på fred och säkerhet. Utskottet delar mot denna bakgrund regeringens bedömning att totalförsvarets förmåga behöver fortsätta att stärkas. Sveriges bilaterala och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten bör fördjupas.

Utskottet delar vidare regeringens uppfattning att omvärldsutvecklingen ställer krav på en aktiv, bred och ansvarsfull utrikes- och säkerhetspolitik. Vidare krävs att försvarspolitiken fortsätter att utvecklas utifrån två pelare: ett starkt totalförsvaret och fördjupade bi- och multilaterala försvarssamarbeten.

Utskottet anser liksom regeringen att Sveriges säkerhetspolitiska linje bör ligga fast. Sverige är inte med i någon militär allians. Samtidigt bygger Sverige säkerhet tillsammans med andra. Den solidariska säkerhetspolitiken är grunden för den svenska försvars- och säkerhetspolitiken. Det är ett svenskt intresse att värna och stärka solidaritet och integration inom EU samt att upprätthålla ett fredligt, stabilt och förutsägbart närområde, förankrat i europeiska och euroatlantiska strukturer. Hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samverkan med andra länder. Vårt EU-medlemskap utgör den viktigaste plattformen för den unilaterala solidaritetsförklaringen och den solidariska säkerhetspolitiken. Den transatlantiska länken är avgörande för Europas säkerhet. Sverige har ett ansvar för att främja säkerheten i vår del av Europa. Tillsammans med andra stater och organisationer bidrar Sverige aktivt till att främja säkerheten i vårt närområde. Sverige ska ytterst, inom ramen för den solidariska säkerhetspolitiken, enskilt och tillsammans med

andra stater och organisationer kunna försvara Sverige mot väpnat angrepp.

Den svenska unilaterala solidaritetsförklaringen omfattar EU-medlemmar liksom Norden. Sverige ska inte förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige ska därför kunna ge och ta emot civilt och militärt stöd. Inom ramen för den svenska säkerhetspolitiken, ska bi- och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten fortsätta att fördjupas. De internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra samt tjäna ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte.

Den svenska unilaterala solidaritetsförklaringen, den nordiska solidaritetsdeklarationen och de bilaterala och regionala försvarssamarbeten som Sverige ingår i omfattar inte några ömsesidigt bindande försvarsförplikelser. Det nordiska samarbetet är ett komplement till de existerande samarbetena inom EU och med Nato. Att Sverige kan ge och ta emot militärt och civilt stöd är avgörande för att skapa en reell möjlighet att agera tillsammans och samordnat i händelse av kris eller krig. Sverige bör så långt som möjligt utveckla gemensam operations-planläggning med Finland samt samordna operationsplanering med Danmark, Norge, Storbritannien, USA och Nato. Det operativa trepartsförvarssamarbetet mellan Finland, Norge och Sverige ska genomföras i enlighet med avsiktsförklaringen som ingicks i september 2020.

Utskottet vill också understryka FN:s centrala roll i den multilaterala regelbaserade världsordningen. De principer och regler för mellanstatligt samarbete som anges i FN-stadgan utgör grunden för det globala kollektiva säkerhetssystemet och det är angeläget att slå vakt om dessa. Sverige har en lång tradition av stöd till FN och bör fortsätta att vara aktivt inom FN:s samtliga områden som fred och säkerhet, utvecklingsarbete och mänskliga rättigheter. FN:s säkerhetsråd har av medlemsstaterna fått huvudansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Utskottet utgår från att regeringen verkar för att effektivisera FN:s arbete. Det gäller även säkerhetsrådet, där vetorätten för rådets permanenta medlemmar skapar utmaningar för FN att agera i enlighet med sitt uppdrag.

Sedan 2016 gäller ett samförståndsavtal mellan Nato och Sverige om världlandsstöd som godkändes av riksdagen våren 2016 (prop. 2015/16:152, bet. 2015/16:UFöU4, rskr. 2015/16:257). Med begreppet världlandsstöd menas de praktiska förberedelser som krävs för att ett utländskt förband ska kunna verka på svenskt territorium. Det handlar om att Sverige, som världland, ska kunna lämna effektivt stöd till utländska aktörer när de, efter inbjudan från Sverige, befinner sig på svenskt territorium. Världlandsstöd förutsätter olika former av avtal som reglerar relationen mellan de aktuella aktörerna vid en situation då stöd lämnas. Förberedelserna kan effektiviseras genom att generella samförståndsavtal, dvs. övergripande ramavtal, ingås i förväg i stället för att fullständiga avtal behöver träffas för varje enskild aktivitet, t.ex. en övning. Världlandsstödsavtalet med Nato är ett sådant övergripande avtal där bl.a. juridiska och finansiella aspekter av att ge och ta emot världlandsstöd regleras. Avtalet innehåller grundläggande principer och procedurer för världlandsstöd. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet underströk

i samband med beredningen av ärendet att världslandsavtalet inte innehåller några försvarsförpliktelser eller andra typer av säkerhetspolitiska garantier. Det påverkar inte heller den militära alliansfriheten.

Vid samma tillfälle beslutade riksdagen, i enlighet med det sammansatta utskottets förslag i betänkande 2020/21:UFöU4, att rikta följande tillkännagivande till regeringen.¹

Utskottet anser att Sverige, i likhet med Finland, bör uttala en tydlig Natooption i sin säkerhetspolitiska linje. Denna option innebär att Sverige upprätthåller möjligheten att söka medlemskap i Nato och noggrant ger akt på förändringar i den internationella säkerhetspolitiska miljön. Ett väl fungerande partnerskap med Nato och en hög grad av militär samverkansförmåga är därför av stor vikt.

Regeringen har i en skrivelse till riksdagen angett att tillkännagivandet ännu inte är färdigbehandlat (skr. 2020/21:75).

I samband med beredningen av regeringens skrivelse om internationella försvarssamarbeten beslutade riksdagen i april 2021 om ytterligare ett tillkännagivande till regeringen (skr. 2020/21:56, bet. 2020/21:UFöU5, rskr. 2020/21:252–253):²

I den politiska diskussion som uppstått med anledning av att riksdagen tillkännagett för regeringen att Sverige bör uttala en Natooption i sin säkerhetspolitiska linje hävdar regeringen att tvära kast ska undvikas i säkerhetspolitiken. Regeringen måste då, utifrån riksdagens tillkännagivande, säkerställa brett stöd för Sveriges säkerhetspolitik och därmed tydliggöra en förankrad svensk säkerhetspolitisk linje. I dagsläget har den svagt stöd och framstår som innehållande både tvära kast och stora osäkerheter.

Tidigare riksdagsbehandling

I Försvarsberedningens rapport Vägval i en globaliserad värld (Ds 2013:33) konstateras att den svenska säkerhetspolitiken ändrats i grunden sedan kalla krigets slut. Medlemskapet i EU förändrade förutsättningarna för den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. I 2004 års försvarspolitiska beslut konstaterades att det är svårt att föreställa sig att Sverige även vid ett försämrat omvärldsläge skulle ställa sig neutralt i händelse av ett väpnat angrepp mot ett annat EU-land. Det är lika svårt att föreställa sig att övriga EU-länder inte skulle agera på samma sätt. I Försvarsberedningens rapport Säkerhet i samverkan (Ds 2007:46) redovisades en omvärldsanalys som underströk bredden av globala utmaningar och hot och vikten av att så långt som möjligt möta utmaningar och hot i samverkan med andra länder och organisationer. Tillsammans med Försvarsberedningens efterföljande rapport Försvar i användning (Ds 2008:48) lades därmed grunden för den säkerhetspolitiska linje som 2009 fastställdes av riksdagen. Den säkerhetspolitiska linjen utarbetades i samråd mellan regeringen och oppositionen. I samband med detta beslut anförde utskottet följande i sitt yttrande till försvarsutskottet (yttr. 2008/09:UU4y):

¹ S, V och MP reserverade sig mot beslutet om ett tillkännagivande.

² S, V och MP reserverade sig mot beslutet om ett tillkännagivande.

Utskottet vill inledningsvis understryka att utmaningarna och hoten mot målen för vår säkerhet är föränderliga, gränslösa och komplexa. Vissa av dessa utmaningar och hot är svåra att förutse och kan uppstå plötsligt, medan andra successivt växer fram. Detta gäller både för utvecklingen i närområdet och för konfliktområden längre bort. Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig tid. Kriser eller incidenter som även inbegriper militära maktmedel kan dock inte uteslutas i vår region, och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. Sveriges säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra länder med gemensamma demokratiska värderingar. Sveriges säkerhet stärks genom förtroendeskapande åtgärder, gemensam krishantering samt aktiva och trovärdiga bidrag till den nordiska, europeiska och globala säkerheten. Utskottet delar regeringens ståndpunkt att EU intar en särställning i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sambandet mellan vår säkerhetspolitik och vår europapolitik är uppenbart. Sveriges säkerhet stärks genom europeisk integration. Europeiska unionens nya fördrag (Lissabonfördraget) skulle innebära att medlemsländerna tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet. Sverige har ratificerat Lissabonfördraget, inklusive artikel 42:7 i Fördraget om Europeiska unionen, och solidaritetsklausulen, artikel 222 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Sverige är militärt alliansfritt. Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. Det går inte att se militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige ska därför kunna såväl ge som ta emot militärt stöd. Det är Sverige självt som definierar den närmare innebörden av den militära alliansfriheten.

I samband med behandlingen av de säkerhetspolitiska delarna i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet för perioden 2015–2020 uttalade det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet följande (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:UF6U5):

Sveriges säkerhetspolitik syftar, som anförs i propositionen, ytterst till att garantera landets politiska oberoende och självständighet. Hävdandet av vårt lands suveränitet och territoriella integritet är en nödvändig förutsättning för att Sverige ska kunna uppnå målen för vår säkerhet. Utskottet anser liksom regeringen att den svenska säkerhetspolitiken är en del av samhällets samlade resurser för att möta hot och utmaningar mot vår säkerhet. Sverige är inte med i någon militär allians. Säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra, och hot mot fred och säkerhet avvärjs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att den ryska aggressionen mot Ukraina och Rysslands agerande i övrigt i närområdet har försämrat den säkerhetspolitiska situationen i Europa. Ryssland har visat att man är beredd att använda sin militära förmåga för att uppnå sina politiska mål, även när det innebär brott mot folkrättsliga principer. Detta påverkar den säkerhetspolitiska situationen både i vårt närområde och i Europa som helhet.

I Europas södra och sydöstra grannskap dras stater och institutioner ned i en våldsspiral präglad av inbördeskrig, med risk också för mellanstatliga konfrontationer. Icke-statliga aktörer utmanar etablerade stater, gränser och institutioner. Det går inte att se militära konflikter i vårt

närområde som endast skulle påverka ett land. Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortfarande osannolikt, men kriser eller incidenter som även inbegriper militära maktmedel kan dock uppstå, och militära angreppshot kan likväl aldrig uteslutas. Rysslands aggression mot Ukraina innebär att risken för dessa har ökat, även i vårt närområde.

Den europeiska säkerhetsordningen

Den europeiska säkerhetsordningen avser den helhet av regler och principer, folkrättsligt bindande såväl som politiskt förpliktande, som tillsammans utgör fundamentet för Europas säkerhet. Till de grundläggande reglerna hör att territorium inte får förvärfvas med våld, liksom respekten för varje stats suveränitet, territoriella integritet och rätt att självständigt och utan inblandning bestämma sin säkerhetspolitiska väg.

Med den europeiska säkerhetsarkitekturen brukar man avse dess organisationer och institutioner, varav de viktigaste är EU, Nato, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet.

Den europeiska säkerhetsordningen vilar på FN-stadgan och vidareutvecklas i Helsingforslutakten från 1975 och Parisstadgan från 1990, tillsammans med de övriga politiska åtaganden som förhandlats fram inom ramen för den europeiska säkerhetskonferensen (ESK), sedermera OSSE. Ukraina, Belarus och Kazakstan slöt 1994 ett särskilt säkerhetsavtal, det s.k. Budapestmemorandumet, med Ryssland, Storbritannien och USA i utbyte mot att de förstnämnda staterna gav upp sina kärnvapen.

Denna regelbaserade europeiska säkerhetsordning bygger på ett brett säkerhetsbegrepp som tillkommit i samstämmighet mellan europeiska stater, däribland Ryssland, samt USA och Kanada. Regelverket skyddar alla deltagande länders suveränitet och territoriella integritet. Arkitekturen på det militära området omfattar avtalet om konventionella styrkor i Europa (CFE-avtalet), Wiendokumentet om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder (ursprungligen antaget 1990, senast uppdaterat 2011) och avtalet mellan USA och Sovjetunionen om att avskaffa markbaserade medeldistansrobotar (INF-avtalet) från 1987. Fördraget om observationsflygningar (Open Skies-fördraget) möjliggör genomförande av ömsesidiga överflygningar med observationsflygplan och utgör en viktig förtroendebyggande åtgärd. USA, och sedan Ryssland, drog sig ur fördraget under 2020 respektive 2021. Överenskommelserna mellan USA och Sovjetunionen, senare Ryssland, om kärnvapenbegränsningar (Salt- och Startavtalen), liksom avtalet om förbud mot antibalistiska försvarssystem har också varit viktiga för rustningskontrollansträngningarna i Europa.

Regeringen gjorde i proposition 2020/21:56 bedömningen att den europeiska säkerhetsordningen är utmanad i grunden liksom de normer, samarbeten och institutioner som utgör fundament för europeisk säkerhet. Det breda säkerhetsbegreppet, den multilaterala regelbaserade världsordningen, inklusive folkrätten, och de gemensamma åtagandena i fråga om mänskliga

rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ifrågasätts i allt högre utsträckning.

Den ryska aggressionen i Georgien och Ukraina innebär att Ryssland bryter mot den europeiska säkerhetsordningen och att Ryssland är berett att använda militära medel för att nå politiska mål. Detta agerande är ett brott mot de grundprinciper och de folkrättsliga regler som den europeiska säkerhetsordningen vilar på. Ryssland har framfört krav på att den europeiska säkerhetsordningen ska revideras och aktivt undergrävt OSSE:s ansträngningar för att stärka mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Vidare har Ryssland ifrågasatt organisationens arbete med valövervakning.

Ryssland presenterade i mitten av december 2021 en lista på krav, kallade säkerhetsförslag, som bl.a. innebär att Nato skulle utesluta ytterligare utvidgning av sin medlemskrets. Ryssland kräver också att Nato inte tillför fler styrkor och vapen till de länder som blivit medlemmar i organisationen efter 1997. Dessutom föreslås begränsningar av placering av kärnvapen utanför det egna territoriet. Rysslands president Vladimir Putin har hotat med icke specificerade militärtekniska åtgärder om kraven inte uppfylls. Samtidigt som kraven framfördes genomförde Ryssland militära förberedelser och positionerade närmare 200 000 soldater runt den ukrainska gränsen. USA och Nato överlämnade skriftligt svar på kraven den 26 januari.

Den 24 februari 2022 utvidgade Ryssland sin aggression mot Ukraina genom att inleda en storskalig invasion av landet. Ryssland har genom sitt agerande brutit mot den helhet av regler och principer, folkrättsligt bindande såväl som politiskt förpliktande, som utgör den europeiska säkerhetsordningen – fundamentet för Europas säkerhet. Rysslands president har också beordrat de ryska trupper som förfogar över landets kärnvapen att höja beredskapen.

EU, USA, Storbritannien, Japan, Schweiz, Kanada m.fl. länder har beslutat om sanktioner mot den ryska statsledningen. Sanktionerna omfattar också flygtrafik och bankväsen.

Sverige har sedan lång tid utgjort ett viktigt stöd för Ukraina inom ramen för utvecklingssamarbetet. Ländernas samarbete inleddes redan 1995 och Sverige är i dag en av de största bilaterala givarna till Ukraina. Sedan Rysslands illegala annektering av Krim och den ryska aggressionen i östra Ukraina inleddes 2014 har stödet stärkts. Sverige har bidragit med 341 miljoner kronor i humanitärt bistånd. Sedan den ryska invasionen inleddes har 70 miljoner kronor tillförts i ytterligare stöd.

Regeringen beslutade 2021 om en ny biståndsstrategi för reformsamarbete med Östeuropa, i vilken Ukraina är största mottagarland. Biståndet omfattar ca 260 miljoner kronor till Ukraina årligen fram till 2027 och fokuserar främst på demokrati och mänskliga rättigheter, ekonomisk utveckling samt klimat och miljö. Vidare stöder Sverige Ukraina genom en rad mellanstatliga och multilaterala organisationer, såsom EU och FN, samt genom sitt medlemskap i olika internationella finansiella institutioner.

Riksdagen beslutade den 29 februari 2022 om ett bemyndigande för regeringen att skänka försvarsmateriel i form av pansarskott, hjälmar och skyddsvästar samt dygnsportioner av hållbara livsmedel till Ukraina. Materielen ska kunna avvaras av Försvarsmakten under en begränsad tid och ha ett värde om högst 413,5 miljoner kronor. Därutöver beslutades om ytterligare stöd i form av ett ekonomiskt bidrag på 500 miljoner kronor till den ukrainska centralbankens fond till stöd för landets väpnade styrkor.

Utskottets ställningstagande

Sveriges säkerhetspolitiska linje

Utskottet står fast vid de ställningstaganden om Sveriges säkerhetspolitiska linje som gjordes i samband med beredningen av beslutet om inriktning av totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:UFöU4, rskr. 2020/21:133–134). Utskottet står även fast vid de ställningstaganden som gjordes i fråga om samarbete med Nato och FN:s roll för att skapa fred och säkerhet. Utskottet noterar att Sverige och Finland, med anledning av det ryska anfällskriget mot Ukraina, för första gången aktiverat det s.k. MSI-formatet inom Nato, som ger möjlighet till ett fördjupat informationsbyte, närmare konsultationer och koordinerad verksamhet med försvarsalliansen. Motionerna 2021/22:497 (V) yrkandena 5 och 6, 2021/22:2579 (SD) yrkande 3, 2021/22:3246 (C) yrkande 4, 2021/22:3776 (M) yrkandena 7, 36 och 37, 2021/22:3883 (KD) yrkande 27, 2021/22:3908 (KD) yrkande 6 och 2021/22:3976 (L) yrkande 1 avstyrks i den mån de inte tillgodosetts.

Det framgår av 2022 års utrikespolitiska deklaration att regeringen inte avser att tillmötesgå riksdagens tillkännagivande från december 2020 om en Natooption. Utskottet anser fortfarande att Sverige, i likhet med Finland, bör uttala en tydlig Natooption i sin säkerhetspolitiska linje. Denna option innebär att Sverige upprätthåller möjligheten att söka medlemskap i Nato och noggrant ger akt på förändringar i den internationella säkerhetspolitiska miljön. Ett väl fungerande partnerskap med Nato och en hög grad av militär samverkansförmåga är därför av stor vikt. Vad utskottet här har anfört om en Natooption bör riksdagen ge regeringen till känna med bifall till motion 2021/22:3246 (C) yrkande 5.

Med anledning av motionsyrkanden om Sveriges säkerhetspolitiska linje och förankring i riksdagen vill utskottet kort beröra formerna för utrikespolitiskt beslutsfattande. I sitt utlåtande till konstitutionsutskottet i frågan (utl. 2001/02:UU2) anförde utrikesutskottet att utrikespolitiken skiljer sig från övriga politikområden genom att politikutvecklingen i stor utsträckning sker genom uttalandepolitik – ofta genom att positionsförändringar i en given fråga växelvis kan initieras av riksdagen och regeringen. Utskottet konstaterade också att andra stater i någon utsträckning följer och ibland också reagerar på vad riksdagen säger i olika utrikespolitiska frågor, varför man torde kunna hävda att riksdagen i praktiken har en viss direkt utrikespolitisk roll.

Sveriges säkerhetspolitiska linje läggs således fast av regeringen, men utskottet vill understryka att regeringen har ett ansvar för att förankra den i riksdagen. I en parlamentarisk demokrati blir det i längden ohållbart om en regerings säkerhetspolitiska linje inte har stöd i riksdagen. Omformuleringar bör ske i samråd mellan riksdagen och regeringen. Vad utskottet här har anfört om förankring av Sveriges säkerhetspolitiska linje bör riksdagen ge regeringen till känna med bifall till motionerna 2021/22:3246 (C) yrkande 3 och 2021/22:3776 (M) yrkande 39. Motion 2021/22:3246 (C) yrkande 6 avstyrks i den mån den inte tillgodosetts genom det anförda.

Utskottet anser att det är värdefullt att Sveriges säkerhetspolitik granskas och belyses ur olika aspekter men är inte berett att ta ställning till om regeringen bör tillsätta en utredning om Sveriges säkerhetspolitiska linje 1989–2009. Motion 2021/22:2580 (SD) avstyrks därmed.

Den europeiska säkerhetsordningen

Utskottet fördömer Rysslands fortgående invasion av Ukraina. Sverige står tillsammans med resten av EU och med våra transatlantiska partners enade i stödet för Ukraina och dess befolkning. Den ryska invasionen av Ukraina är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig. Angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär ett stort lidande för den ukrainska befolkningen. Det är en attack mot Europas fred och rådande säkerhetsordning. Skulden och ansvaret ligger helt på Ryssland och hos dess president Vladimir Putin.

FN-stadgans regler, inklusive staters suveräna likställighet, utgör en hörnsten i det folkrättsliga regelverket. FN-stadgans regler om suveränitet omfattar varje stats territoriella integritet och politiska oberoende. Av detta följer att varje stat har rätt att göra självständiga säkerhetspolitiska vägval.

Utskottet anser att det är av avgörande betydelse att alla staters suveränitet och politiska handlingsfrihet upprätthålls. Om mindre staters suveränitet och frihet att göra egna politiska val inskränks skulle en särskild kategori av stater skapas med en ställning som s.k. rand- eller buffertstater. Detta är oacceptabelt och skulle innebära en begränsning av den säkerhetspolitiska valfriheten för länder i Rysslands närområde.

Utskottet noterar att Sverige, i OSSE och andra format, under lång tid understrukt vikten av att inte omförhandla, underminera eller ersätta nuvarande principer och åtaganden inom de regler och åtaganden som omfattas av den europeiska säkerhetsordningen. Varje stat har en förpliktelse att se till att brott mot folkrätten inte normaliseras. Principen om säkerhetens odelbarhet, som bl.a. innebär att säkerhet inom stater är nära kopplad till säkerheten mellan stater och att ingen stat har rätt till intressesfärer, är central och måste upprätthållas. Detta innebär att en regionalisering av säkerheten i Europa, t.ex. inrättande av separata regimer för Östersjöområdet med olika grader av suveränitet och säkerhet för olika länder, inte är acceptabel.

Utskottet konstaterade redan i samband med beredningen av den försvarspolitiska propositionen 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:UFöU5) att det ryska agerandet mot Ukraina hade befast bilden av en statsledning med en ökande ambition att bygga upp Ryssland till en stormakt med kontroll över så stora delar av före detta Sovjetunionen som möjligt. Denna ambition bedömdes fortsatt vara den centrala ledstjärnan för rysk utrikespolitik under nuvarande ledning. Vidare framhölls att det ryska agerandet hade förstärkt intrycket av att Ryssland var berett att bryta mot folkrätten, ingångna avtal och etablerade europeiska principer för att hävda sina intressen även om detta medför kraftigt negativa reaktioner från omvärlden och försvagar den ryska ekonomin.

I samband med det försvarspolitiska beslutet 2020 konstaterade det sammansatta utskottet, i likhet med regeringen och Försvarsberedningen, att denna bedömning äger fortsatt giltighet (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:UFöU4, rskr. 2020/21:133–134). I viktiga avseenden bedömde utskottet att denna bedömning förstärkts ytterligare av Rysslands agerande och av den ryska ledningens uttalanden. Bland exemplen nämndes de ryska avtalsbrotten mot INF-avtalet, användandet av ett kemiskt stridsmedel i Storbritannien 2018 och förgiftningen av oppositionspolitikern Navalnyj 2020. Utskottet konstaterar att farhågorna om Rysslands intentioner nu besannats genom den oprovocerade, olagliga och oförsvarliga invasionen av Ukraina. Ryssland har genom sitt agerande brutit mot den helhet av regler och principer, folkrättsligt bindande såväl som politiskt förpliktande, som utgör den europeiska säkerhetsordningen. Utskottet noterar att Rysslands deltagande i internationella organisationer har begränsats, t.ex. av Europarådet.

Utskottet vill understryka vikten av att regeringen i detta känsliga säkerhetspolitiska läge vinnlägger sig om att förankra Sveriges agerande parlamentariskt. Utskottet vill också understryka vikten av samordning med övriga nordiska länder, inom EU och med våra partner inom Nato.

Utskottet noterar att Finlands president Sauli Niinistö den 4 mars hade ett möte med USA:s president Joe Biden i Washington. De kom enligt uppgift överens om att stärka banden mellan USA och Finland framöver. Under mötet hade de även telefonsamtal med Sveriges statsminister om den ryska aggressionen mot Ukraina och den europeiska säkerheten. Den 5 mars besökte statsminister Magdalena Andersson och försvarsminister Peter Hultqvist Finland för möten med president Sauli Niinistö, statsminister Sanna Marin och försvarsminister Antti Kaikkonen. Vid mötena diskuterades Rysslands väpnade angrepp mot Ukraina, den allvarliga säkerhetspolitiska utvecklingen och samarbetet mellan Sverige och Finland. Statsministrarna har därefter sänt en gemensam skrivelse till Europeiska rådets ordförande Charles Michel. I skrivelsen framhåller Sverige och Finland att EU-ledarna i det rådande säkerhetspolitiska läget bör vara samstämmiga och mycket tydliga om att EU också är en säkerhetsgemenskap för sina medlemmar. En väsentlig del av detta är skyldigheten enligt artikel 42.7 i EU-fördraget att med alla till buds stående

medel ge ömsesidigt stöd och bistånd till en medlemsstat som har utsatts för ett väpnat angrepp på sitt territorium.

Utskottet välkomnar de sanktioner mot den ryska regimen som beslutats av såväl EU som USA, Storbritannien, Kanada, Japan och Schweiz m.fl. länder. Utskottet välkomnar att regeringen agerar för att EU ska vidta ytterligare åtgärder med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Den 1 mars presenterades sex punkter som regeringen driver i EU, bl.a. sanktioner som hårdare och bredare slår mot det ryska toppskiktet och ett stopp för försäljning av EU-pass till ryska medborgare. Vidare vill regeringen att Ryssland isoleras ännu mer genom att man begränsar landets deltagande i internationella organisationer. Regeringen vill dessutom att EU ökar sitt långsiktiga stöd till Ukraina. Regeringen kommer också att ta initiativ till att skapa en internationell mekanism som kan samla in fakta och utreda misstankar om folkrättsbrott i samband med kriget, så att de ansvariga kan ställas till svars.

Utskottet noterar att regeringens strategi för stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och miljö i Ryssland 2020–2024 omfattar ca 80 miljoner kronor per år. Inga stöd går till den ryska staten. Verksamheten är framför allt inriktad på att stärka civilsamhällets möjligheter att verka för en demokratisk utveckling och att stödja oberoende medier. Flera projekt är inriktade på att förebygga våld och diskriminering mot kvinnor samt förbättra situationen för hbtq-personer och utsatta minoriteter.

Enligt regeringen kommer Rysslands invasion av Ukraina att få allvarliga konsekvenser för Sveriges och Rysslands bilaterala relationer, inklusive stödet till Ryssland.

Regeringen ska, mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina och brott mot den europeiska säkerhetsordningen, utarbeta ett nytt förhållningssätt gentemot Ryssland. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna med bifall till motionerna 2019/20:2827 (L) yrkande 1, 2020/21:3239 (L) yrkande 1 och 2021/22:3998 (L) yrkandena 1 och 9. Motionerna 2019/20:3357 (V) yrkande 10, 2020/21:671 (SD) yrkande 4, 2021/22:3246 (C) yrkande 55 och 2021/22:3998 (L) yrkandena 11 och 13 avstyrks.

Vad gäller Open Skies-avtalet, som behandlas i en motion, noterar utskottet att även Ryssland nu har lämnat avtalet. Utskottets utgångspunkt är att ansträngningar bör göras för att få såväl USA som Ryssland att ompröva sina beslut, men utskottet inser att det kan vara svårt att åstadkomma mot bakgrund av det säkerhetsläge som skapats genom Rysslands invasion av Ukraina. Motion 2021/22:497 (V) yrkande 1 avstyrks i den mån den inte tillgodosätts genom det anförda.

EU:s strategiska kompass

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om EU:s strategiska kompass med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 7 (M).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 30 och 34 anförs att regeringen bör verka för att fördjupa den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken och det europeiska säkerhetspolitiska samarbetet inom områden som inte fullt ut har använts i Lissabonfördraget.

Bakgrund

Processen med att ta fram en strategisk kompass för EU initierades av Europeiska rådet i juni 2020. Syftet med processen är att

1. utveckla en gemensam analys av det strategiska läget, vilka hot och utmaningar Europa står inför och hur de påverkar EU
2. öka samordningen av säkerhets- och försvarspolitiska insatser
3. utveckla nya metoder och verktyg för att förbättra EU:s totala förmåga att försvara unionen och dess medborgare
4. ange mätbara och tydliga mål och delmål för resultatuppföljning.

Ett första utkast till strategisk kompass diskuterades vid utrikes- och försvarsministrarnas gemensamma möte i november 2021. Ambitionen är att dokumentet ska antas i mars 2022.

Vid utskottets överläggning med regeringen om EU:s strategiska kompass den 17 februari framkom följande om regeringens ståndpunkt:

- Regeringen stöder framtagandet av den strategiska kompassen, vilken bör utgå från en bred syn på säkerhet.
- Regeringen vill se ett starkt EU som bidrar till att de europeiska staterna kan axla ett större ansvar för sin egen säkerhet.
- Regeringen verkar för att EU-samarbetet ska utformas så att det europeiska och det transatlantiska samarbetet blir ömsesidigt förstärkande.
- Regeringen anser att den strategiska kompassen ska uppmärksamma att EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete sker i en kontext av ett flertal olika multilaterala, regionala och bilaterala samarbeten som gemensamt bidrar till den samlade europeiska förmågan.
- Regeringen verkar för att den strategiska kompassen ska bekräfta vikten av den europeiska säkerhetsordningen samt att Rysslands hotfulla agerande ska beskrivas med tydlighet.

- Regeringen anser att EU ska kunna genomföra hela spektrumet av civila och militära krishanteringsinsatser.
- Regeringen verkar för att den strategiska kompassen ska ge stöd till en fortsättning på den civila GSFP-pakten.
- Regeringen bejakar att EU ser över den militära verktygslådan, inklusive en utveckling av dess snabbinsatsförmåga utifrån befintliga verktyg och strukturer, och utan att duplicera väletablerade processer.
- Regeringen verkar för att den strategiska kompassen ska uppmärksamma vikten av jämställdhetsintegrering och agendan för kvinnor, fred och säkerhet.
- Regeringen välkomnar att steg tas för att stärka motståndskraften inom EU och i dess grannskap, däribland genom framtagandet av en verktygslåda för bemötande av hybridhot. Detta ska ske med beaktande av given kompetensfördelning mellan EU:s institutioner och unionens medlemsstater.
- Regeringen välkomnar europeiskt förmågesamarbete. I grunden är dock militär förmågeutveckling ett nationellt ansvar.
- Regeringen vill inte att den strategiska kompassen ska användas för att lägga fast prioriteringar för enskilda militära förmågeutvecklingsprojekt.
- Regeringen betonar vikten av att EU fortsätter att utveckla sina partnerskap utifrån en differentierad och skraddarsydd ansats.
- Samarbete med Nato liksom med bilaterala partner, inte minst USA, förblir centralt.
- Regeringen har i EU-arbetet en generell budgetrestriktiv linje och förordar att eventuella nya utgifter på EU-budgeten ska finansieras genom omprioriteringar inom befintlig ram.

Utskottets ställningstagande

Utskottet överlade med regeringen om EU:s strategiska kompass den 18 februari 2021 och den 17 februari 2022. Vid överläggningen den 17 februari 2022 fanns stöd för regeringens redovisade ståndpunkt. Vänsterpartiet anmälde en avvikande ståndpunkt. Utskottet konstaterar att EU är en viktig del av den europeiska säkerhetsarkitekturen. Konsekvenserna av Rysslands oprovocerade, olagliga och oförsvarliga invasion av Ukraina och Rysslands ifrågasättande av den europeiska säkerhetsordningen måste återspeglas i den strategiska kompassen.

Utskottet vill också understryka vikten av att Arktis ingår i den säkerhetspolitiska analysen. Regeringen bör därutöver verka för att den transatlantiska länken och samarbetet mellan EU och Nato stärks. Utskottet avstyrker motion 2021/22:3776 (M) yrkandena 30 och 34 i den mån de inte tillgodosetts genom vad som anförts.

Nedrustning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om FN:s konvention mot kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga motioner om nedrustning med hänvisning till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 8 (S), 9 (V, MP), 10 (SD) och 11 (V) samt särskilt yttrande 4 (M, SD, KD).

Motioner

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen

I kommittémotion 2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 17 anförs att Sverige bör ansluta sig till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW). I kommittémotion 2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 40 anförs att Sverige inte bör underteckna eller ratificera konventionen. I kommittémotion 2021/22:2583 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3 anförs att internationella nedrustningsavtal som gynnar Ryssland och missgynnar demokratiska stater inte bör stödjas av Sverige.

Fördraget om icke-spridning av kärnvapen

I kommittémotion 2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54 understryks vikten av att stärka tilltron till fördraget om icke-spridning av kärnvapen (Nuclear Proliferation Treaty, NPT) och internationellt nedrustningssamarbete.

Kärnvapenfri zon m.m.

I kommittémotion 2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) anförs att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör agera för att Europa ska bli en kärnvapenfri zon. I kommittémotion 2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anförs att Sverige, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, bör agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern.

Bakgrund

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen

Sverige deltog i den multilaterala förhandlingsprocess som i juli 2017 avslutades genom godkännande av en konvention som förbjuder kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) och röstade ja till konventionen vid omröstningen i samband med att förhandlingen avslutades. Samtidigt framhölls i en nationell röstförklaring att den antagna texten i vissa

avseenden inte tillgodosåg svenska önskemål. Sverige deklarerade också att konventionen skulle bli föremål för regeringens fortsatta överväganden. Konventionen trädde i kraft den 22 januari 2021 då 50 stater ratificerat den.

Regeringen beslutade den 30 oktober 2017 att tillsätta en utredning för att analysera konventionens innebörd och de konsekvenser som ett svenskt tillträde till konventionen kan komma att få för svensk säkerhets- och försvarspolitik. Utredarens sammanvägda bedömning var att Sverige varken bör tillträda eller underteckna konventionen i dess nuvarande form. Sammanfattningsvis grundade sig denna bedömning på att konventionen inte upprätthåller den standard som Sverige och många av dess partner har bidragit till att utveckla under 50 års nedrustningsarbete, bl.a. när det gäller behovet av verifikation. Regeringen beslutade hösten 2019 att inte ratificera konventionen. Beslutet motiverades med brister i konventionen vad gäller relationen till icke-spridningsfördraget, avsaknaden av tydliga definitioner samt otillräckliga möjligheter att kontrollera efterlevnaden.

Regeringen underströk att man skulle fortsätta att verka för ett förbud mot kärnvapen genom att delta som observatör i de fortsatta förhandlingarna om konventionen och därigenom försöka påverka den i önskvärd riktning. Utrikesminister Ann Linde skickade den 22 januari 2021 ett brev till FN i vilket hon bekräftade Sveriges avsikt att delta som observatör vid det första statspartsmötet. Detta var planerat till mars 2022 men har skjutits upp på grund av pandemin.

Utskottet uttalade våren 2020 att man stöder regeringens beslut att inte underteckna konventionen och utgår från att regeringen på lämpligt sätt informerar utskottet om de fortsatta förhandlingarna (bet. 2019/20:UU9).

Fördraget om icke-spridning av kärnvapen

NPT-fördraget förhandlades fram i slutet av 1960-talet för att möta utvecklingen med ökad kapprustning samt hotet om att kärnvapen skulle spridas till fler länder utöver de fem som redan hade skaffat dem. Fördraget antogs i FN 1968 och trädde i kraft 1970. Antalet kärnvapenstater begränsades till de fem stater som hade provsprängt före den 1 januari 1967. Dessa fem stater åtog sig att nedrusta medan övriga statsparter åtog sig att inte skaffa kärnvapen samt att acceptera kärnämneskontroll enligt Internationella atomenergiorganets (IAEA) standard. Samtliga statsparter skulle ha rätt till kärnteknik för fredlig användning. Detta brukar kallas NPT:s tre pelare – nedrustning, icke-spridning och fredlig användning av kärnenergi. Fördraget kan ses som ett framgångsrikt normativt ramverk som i stort har förhindrat spridning av kärnvapen till nya länder och aktörer. Dock har icke-statsparterna Indien, Pakistan och Israel skaffat kärnvapen efter fördragets ikraftträdande. Nordkorea var statspart till fördraget fram till 2003, då landet drog sig ur och därefter utvecklade ett kärnvapenprogram.

Översynsarbetet inom NPT-fördraget pågår i femårscykler, med minst tre möten i förberedande kommission mellan varje översynskonferens. Nästa

översynskonferens var planerad att äga rum i New York den 27 april–22 maj 2020 men har senarelagts flera gånger på grund av coronapandemin.

Statsparterna har lyckats enas om konsensusresultat vid tre av de nio översynskonferenser som har ägt rum (1995, 2000 och 2010). Vid översynskonferensen 1995 beslutades också att fördraget, som ursprungligen hade en giltighetstid på 25 år, skulle förlängas på obegränsad tid. Nedrustning har varit det mest utmanande området att enas om. År 2000 förhandlades 13 politiskt bindande nedrustningssteg fram och 2010 antogs ett slutdokument med konsensus som innehöll en handlingsplan för de tre pelarna omfattande 64 punkter.

Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning lanserades av Sverige i juni 2019 i samband med ett ministermöte i Stockholm. Initiativet samlar 16 icke-kärnvapenstater med ett konstruktivt nedrustningsengagemang: Argentina, Etiopien, Finland, Indonesien, Japan, Jordanien, Kanada, Kazakstan, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Spanien, Sverige, Sydkorea och Tyskland. Länderna representerar olika geografiska och säkerhetspolitiska kontexter. Inom initiativet finns exempelvis både länder som har skrivit under kärnvapenförbudskonventionen och länder som är medlemmar av Nato. En central bevekelsegrund för lanseringen av initiativet var att bidra till att minska den starka polarisering som har präglat nedrustningsdiplomatin under senare år. Huvudsyftet är därför att åstadkomma politiskt engagemang för konkreta nedrustningsbefrämjande steg inför och vid NPT:s översynskonferens.

Inom ramen för initiativet har två arbetsdokument tagits fram till kommande översynskonferens: ett innehållande förslag på 22 konkreta åtgärder – s.k. stepping stones – som kan vidtas nu och samtidigt främja förutsättningar för ytterligare, mer substantiella steg på nedrustningsområdet. Det handlar bl.a. om att minska kärnvapens roll i doktriner, öka transparensen kring arsenaler och nukleär teknologi, återuppbygga samarbete och kommunikationskanaler och minska risken för användning av kärnvapen. Ett andra arbetsdokument har tagits fram på det senare temat, dvs. möjliga åtgärder för att minska risken för att kärnvapen används (s.k. riskreducering).

Utskottets ställningstagande

Utskottet stöder fortfarande regeringens beslut att inte underteckna konventionen om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) och vill återigen understryka vikten av att regeringen på lämpligt sätt informerar utskottet om de fortsatta förhandlingarna.

Utskottet noterade i betänkande 2019/20:UU9 att regeringen, i samband med beslutet att inte ansluta sig till konventionen, angav att man skulle fortsätta att verka för ett förbud mot kärnvapen genom att delta som observatör i de fortsatta förhandlingarna om konventionen och därigenom söka påverka den i önskvärd riktning. Det framgick av kabinetssekreterare Robert Rydbergs föredragning för utskottet den 3 februari 2022 att Sverige beviljats delta som

observatör vid det första partsmötet. Enligt kabinettssekreteraren kommer även Finland och Schweiz att delta som observatörer vid partsmötet. Norge och Tyskland har uttryckt en ambition att delta, men inget beslut är ännu fattat. Kabinettssekreteraren påtalade också att Sverige som observatör vid mötet inte deltar i förhandlingarna inom konventionen, men ges en möjlighet att genom ett anförande i plenarförsamlingen tydliggöra Sveriges ståndpunkt, bl.a. vad gäller de brister man ser i konventionen. Kabinettssekreteraren underströk att Sveriges observatörskap inte ska ses som ett steg mot ratificering av konventionen.

Utskottet understryker att ett deltagande vid det första partsmötet inte innebär att Sverige ska bli permanent observatör till konventionen. Det utgör heller inget ställningstagande för fortsatt deltagande. Deltagandet måste ha som syfte att klargöra Sveriges avsikt att inte ratificera konventionen. Utskottet vill återigen påminna om att ratificering av konventionen kräver godkännande av riksdagen. Utskottet vill, liksom tidigare, betona vikten av att utskottet informeras om de fortsatta förhandlingarna och att regeringen vid behov förankrar sina ställningstaganden parlamentariskt. Utskottet noterar att regeringen och regeringstjänstemän vid flera tillfällen, senast i december 2021 respektive februari 2022, informerat utskottet om såväl TPNW som fördraget om icke-spridning av kärnvapen (Nuclear Proliferation Treaty, NPT). Utskottet vill även understryka vikten av att regeringen samråder med övriga nordiska länder, liksom med våra partner inom Natokretsen i frågor som gäller TPNW. Ett deltagande vid den första partskonferensen för TPNW syftar till att tydliggöra att Sverige inte har för avsikt att ratificera konventionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen med bifall till motion 2021/22:3776 (M) yrkande 40. Utskottet avstyrker motionerna 2021/22:449 (V) yrkande 17 och 2021/22:2583 (SD) yrkande 3.

Utskottet anser att Sverige har ett fundamentalt intresse av att NPT-fördragets ställning som överordnat ramverk för global nedrustning och icke-spridning består. Fördraget är den centrala arenan för multilateral nedrustningsdiplomati, och det är i en ickespridningskontext som kärnvapenstaterna har gjort nedrustningsåtaganden. Vid nästa översynskonferens om fördraget är det därför av största vikt att resultat uppnås som bekräftar avtalets ställning och som banar väg för nya framsteg i avtalets genomförande, även när det gäller nedrustning. Utskottet beklagar mot den bakgrunden att det partsmöte som ursprungligen var planerat till våren 2020 återigen skjutits upp på grund av pandemin.

Utskottet vill understryka vikten av att nå konkreta framsteg vid översynskonferensen och noterar i det sammanhanget regeringens pågående arbete med det s.k. Stockholmsinitiativet. Initiativet består av en politisk dimension för att stärka nedrustningsprocesser, tillsammans med en konkret ansats om nödvändigheten av att finna vägar för att genomföra redan gjorda åtaganden. Utskottet delar regeringens bedömning att det kan bidra till att reducera dagens förhöjda risker, förbättra samarbetsklimatet och stärka

förtroendet stater emellan. Motion 2021/22:3246 (C) yrkande 54 avstyrks i den mån den inte tillgodosetts genom det anförda.

Utskottet konstaterar slutligen att upprättandet av zoner fria från kärnvapen och andra massförstörelsevapen på olika håll i världen, som lyfts fram i motioner, endast erbjuder regionala lösningar på ett problem som är globalt till sin natur. Utskottet anser att målet förblir en värld utan alla former av massförstörelsevapen, dvs. även biologiska och kemiska massförstörelsevapen. Mot bakgrund av vad som här anförts avstyrker utskottet motionerna 2021/22:449 (V) yrkande 18 och 2021/22:2588 (V) yrkande 11.

Utredning om Sveriges insats i Afghanistan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utredning om Sveriges insats i Afghanistan och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 12 (S).

Motioner

I kommittémotion 2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 21 anføres att en oberoende kommission bör tillsättas med uppdraget att ta fram en vitbok om den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2021. I kommittémotion 2021/22:3233 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 24 understryks vikten av exitstrategier vid internationella insatser. I kommittémotion 2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 56 anføres att den militära insatsen och tillbakadragandet från Afghanistan behöver utvärderas brett i syfte att lära för framtiden. I kommittémotionerna 2021/22:3773 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 17 och 2021/22:4157 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 17 anføres att en bred utvärdering av Sveriges insatser i Afghanistan bör göras.

Bakgrund

Sverige har deltagit i militära insatser i Afghanistan i nästan 20 år med uppdrag att stötta Afghanistans regering att åstadkomma säkerhet i landet. När den svenska närvaron var som störst var mer än 800 soldater i landet och totalt har omkring 8 000 män och kvinnor tjänstgjort i Afghanistan.

Riksdagen beslutade senast i december 2020 (prop. 2020/21:22, bet. 2020/21:UFöU1, rskr. 2020/21:117) att medge att regeringen skulle ställa en svensk väpnad styrka bestående av högst 50 personer till förfogande för deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan t.o.m. den 31 december 2021. Om situationen

så krävde skulle det finnas möjligheter att utöver själva styrkebidraget tillföra en tillfällig förstärknings- och evakueringsstyrka om högst 150 personer.

Efter USA:s besked om ett militärt tillbakadragande från Afghanistan beslutade Nato att avsluta RSM under 2021. Regeringen beslutade därefter att avsluta det svenska bidraget till insatsen, vilket formellt skedde den 15 maj 2021. Den sista svenska personalen lämnade Afghanistan i slutet på månaden. Under sommaren 2021 gjorde talibanerna stora landvinningar i Afghanistan och den 15 augusti kom beskedet att talibanerna tagit kontroll över huvudstaden Kabul.

Afghanistan är sedan 2013 det största mottagarlandet för svenskt bistånd. Biståndsstrategin för 2021–2024 omfattar 3 288 miljoner kronor. Biståndets fokus är enligt strategin på mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet, utbildning, hälsa, fred och ekonomisk utveckling med fokus på miljömässig hållbarhet. Sedan talibanernas maktövertagande har alla projekt som kanaliseras pengar via den afghanska staten stoppats; det gäller även Världsbankens fond för återuppbyggnad av landet.

Enligt svaret på en skriftlig fråga i riksdagen den 3 januari 2022 (fr. 2021/22:679) avser regeringen att tillsätta en utvärdering som omfattar de senaste 20 årens svenska engagemang i Afghanistan. Inriktningen är att genomföra en bred utvärdering som omfattar det samlade engagemanget under tidsperioden. Kommittédirektiv bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Sveriges samlade insats och närvaro i Afghanistan behöver utvärderas, gärna i form av parlamentarisk utvärdering eller kommitté. Det är viktigt för att summera och säkerställa en bredare samsyn kring olika fakta, mervärden och konsekvenser. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna med bifall till motionerna 2021/22:2588 yrkande 21, 2021/22:3233 yrkande 24, 2021/22:3246 yrkande 56, 2021/22:3773 yrkande 17 och 2021/22:4157 yrkande 17.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden i bilaga 2 som har beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i ett antal motioner som är föremål för förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs

betänkande 2005/06:RS3 (bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335) och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018. Utskottet har vid en genomgång och beredning noterat att de motioner som finns i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott dessa motioner.

Reservationer

1. Stöd till länder i Rysslands närområde, punkt 2 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Aron Emilsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi har fått se att angränsande länder, som följd av att de haft betydande ryska minoriteter, ryska gasledningar eller andra beskaftenheter och beroendeställningar i förhållande till Ryssland, av Kreml ansetts befinna sig inom Rysslands intressesfär. Denna intressesfär vill Ryssland såväl bevara och utöka som ha kontroll över, vilket riskerar leda till att Ryssland lägger sig i såväl civilt som militärt i än högre utsträckning och i fler områden än vad som skett redan idag. Placeringen av den ryska gasledningen i Östersjön är ett tydligt exempel på en utvidgning av ryska intressen i Östersjöregionen. Regeringen bör stötta de länder som idag anses tillhöra den ryska intressesfären och understryka vikten av varje stats integritet och suveränitet, men även förhindra att Ryssland får ytterligare intressen i Sveriges närhet som kan leda till framtida fara för Sverige.

2. Medlemskap i Nato, punkt 3 (M, C, KD, L)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M), Kerstin Lundgren (C), Lars Adaktusson (KD), Joar Forssell (L), Magnus Ek (C) och Pål Jonson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4,
2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 7, 36 och 37,

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 27,
2021/22:3908 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 6 och
2021/22:3976 av Joar Forssell m.fl. (L) yrkande 1 och
avslår motion
2021/22:2579 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Det förändrade säkerhetspolitiska läget betyder att mer behöver göras för att utveckla och fördjupa de försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. I dag saknar Sverige garantier för att andra länder vill hjälpa oss att försvara vårt land vid en säkerhetspolitisk kris. Vi vill därför att Sverige ska gå med i Nato, både för att stärka vårt eget försvar och för att bidra till säkerheten i vårt närområde. Vi bestämmer själva när och hur vi söker medlemskap, men vi eftersträvar nära samarbete med Finland, med målet att båda länderna ska bli medlemmar samtidigt. Vi eftersträvar även en bred politisk samsyn. Det nära och speciella försvarssamarbetet med Finland ersätter på intet sätt behovet av medlemskap i Nato.

3. Natooption, punkt 4 (S, V, MP)

av Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Håkan Svenneling (V),
Alexandra Völker (S), Maria Ferm (MP), Anders Österberg (S) och
Emilia Töyrä (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi konstaterar att regeringen angett att riksdagens tidigare tillkännagivande om att regeringen bör uttala en Natooption inte är färdigbehandlat. Mot den bakgrunden anser vi att riksdagen inte bör rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen i frågan.

4. Tydliggörande av svensk säkerhetspolitik, punkt 5 (S, MP)

av Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Alexandra Völker (S), Maria Ferm (MP), Anders Österberg (S) och Emilia Töyrä (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 3 och 6 samt

2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 39.

Ställningstagande

Vi anser att konstitutionella förändringar av förankringen av svensk utrikes- och säkerhetspolitik noga måste övervägas. Utrikespolitiskt beslutsfattande regleras bl.a. i regeringsformen och riksdagsordningen. Årligen lämnar regeringen en utrikesdeklaration som presenteras av utrikesministern inför riksdagen. I Utrikesnämnden ska regeringen också diskutera och förankra sin utrikespolitik med riksdagen. Regeringen ska fortlöpande underrätta Utrikesnämnden om de utrikespolitiska förhållanden som kan få betydelse för Sverige och överlägga med nämnden när det behövs. I alla större viktiga utrikesärenden ska regeringen före avgörandet överlägga med nämnden, om det kan ske. Det är regeringen som kallar till Utrikesnämndens sammanträden. Regeringen måste sammankalla om minst fyra av nämndens ledamöter begär överläggning i en viss fråga. Som framgått ovan utgör Försvarsberedningen ett forum för konsultationer om Sveriges säkerhets- och försvarspolitik mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i riksdagen, framför allt inför de försvarspolitiska inriktningsbesluten. Utskottet noterar att regeringen sammankallat Försvarsberedningen med anledning av det säkerhetspolitiska läget. Beslut om Sveriges säkerhetspolitiska linje och inriktningen av totalförsvaret beslutas av riksdagen baserat på propositioner som lämnats av regeringen och motioner som lämnats av riksdagens partier och ledamöter. Inför beslut i EU:s ministerråd för utrikes frågor informerar regeringen utskott och samråder med riksdagen i EU-nämnden.

5. Världlandsavtal med Nato m.m., punkt 6 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:497 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Jag motsätter mig samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato, det s.k. värdlandsavtalet, då avtalet minskar trovärdigheten i vår militära alliansfrihet utan att ge garantier för en ökad militär säkerhet för Sverige. Tvärtom ökar Natostyrkor på svenskt territorium spänningen i vårt närområde. I och med den ökade närheten till Nato riskerar Sverige att dras in i förödande krig och konflikter. I och med deltagande i en alltmer upptrappad retorik-, övnings- och rustningsspiral både höjer vi spänningen och riskerar att av rena misstag orsaka förluster i människoliv. Sverige deltar regelbundet i samövningar med Natoländer, inte sällan på svenskt territorium. Detta är ytterligare ett steg i fel riktning och bidrar till den spiral som snarare minskar vår nationella och mänskliga säkerhet än motsatsen. I och med värdlandsavtalet finns en överhängande risk att Sverige tvingas husera kärnvapen på svensk mark. Kärnvapen är en central del av militäralliansens strategi. Sverige har inte begärt något undantag eller klagörande i själva avtalet. Det innebär en risk för att kärnvapen kan placeras till lands, att man kan trafikera svenskt territorialvatten och angöra svenska hamnar med kärnvapenbestyckade ubåtar samt flyga över och basera kärnvapenbärande stridsflyg på svensk mark. Samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato bör snarast rivs upp.

6. Utredning om Sveriges säkerhetspolitik 1989-2009, punkt 7 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Aron Emilsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:2580 av Björn Söder m.fl. (SD).

Ställningstagande

I maj 2017 släppte FOI en rapport om kärnvapen. I den konstateras det – utöver att Ryssland sedan ett antal år satsar på att förnya sina kärnvapen – att Ryssland uppvisar ett nytt förhållningssätt; det nya är att Ryssland tydligt visar upp och hotar med sina vapen som en del av sitt säkerhets- och

försvarspolitiska agerande. För Sverige blev detta tydligt redan påsken 2013 när Ryssland simulerade ett kärnvapenfall mot vårt territorium. I samband med den ryska invasionen av Ukraina har Ryssland också höjt beredskapen för sina militära förband med kärnvapenkapacitet. Den ryske presidenten Vladimir Putin har tidigare gjort uttalanden som antyder hot om att kärnvapen kan användas, och beredskapshöjningen är en förstärkning av det. Sverigedemokraterna förespråkar givetvis avspänning och nedrustning av kärnvapen, men utifrån dagens säkerhetspolitiska läge gäller det att vara pragmatisk och realistisk och därför ser vi det som nödvändigt att åter få med denna aspekt i Sveriges säkerhetspolitiska planering och arbete. Därför bör inte Sverige stödja internationella nedrustningsavtal, inklusive TPNW, som gynnar Ryssland och missgynnar demokratiska stater.

7. EU:s strategiska kompass, punkt 8 (M)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Pål Jonson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 30 och 34.

Ställningstagande

Omvärldsutvecklingen, liksom covidpandemin, har det senaste decenniet tydliggjort behovet av att förbättra Europas motståndskraft och minska sårbarheter. Det är mot den bakgrunden som EU-kommissionen numera uttryckligen strävar efter att vara en geopolitisk kommission. Mot samma bakgrund står nu arbetet med att stärka Europas ”strategiska autonomi” högt på EU:s dagordning. Begreppet strategisk autonomi har sitt ursprung i fördjupningsprocessen av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken men har nu breddats till allt fler politikområden såsom handel, digitalisering, klimat, energi och ekonomi. Med anledning av denna breddning är numera ”öppen strategisk autonomi” det etablerade begreppet. Hur EU ska utveckla denna öppna strategiska autonomi är emellertid inte tydligt definierat och det är i allra högsta grad en levande diskussion som kommer att staka ut riktningen för många av EU:s mest centrala politikområden. Hittills har Sverige valt att ställa sig vid sidlinjen och försökt distansera sig från den diskussionen. Om Sverige ska ha inflytande och göra något avtryck i den här viktiga diskussionen måste vi inta en mer offensiv och konstruktiv ansats. I grund och botten handlar denna autonomi om förmågan att självständigt kunna fatta beslut och att stå upp för sina intressen och värderingar, tillsammans med andra

internationella aktörer och organisationer när det är möjligt, men inte naivt förlita sig på att den vägen alltid är framkomlig. Moderaterna ska vara tydliga med att EU:s autonomi inte stärks av isolering eller protektionism, utan multilaterala principer och frihandel måste även i fortsättningen utgöra EU:s kompass. Om EU vänder sig inåt och försöker göra sig oberoende av sin omvärld betyder det samtidigt att omvärlden blir mindre beroende av oss, och våra möjligheter att påverka den urholkas. EU bör snarare axla en större roll som försvarare av regelbaserat internationellt samarbete, inte minst då den ordningen utmanas av aktörer som försöker förbigå eller manipulera den i syfte att maximera sin auktoritära politik. Fungerande multilaterala samarbetsstrukturer ligger i EU:s egenintresse då unionens förmåga att påverka på den globala nivån till stor del är avhängig dem. Partnerskapet med USA är fundamentalt för Europas autonomi. Det måste emellertid värnas och fördjupas genom ett större europeiskt ansvarstagande.

8. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, punkt 9 (S)

av Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Alexandra Völker (S), Anders Österberg (S) och Emilia Töyrä (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 17 och

2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 40.

Ställningstagande

Sveriges deltagande och agerande som observatör vid partsmötet till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen innebär inte att Sverige avser att ratificera konventionen. Vi vill återigen påminna om att ratificering av konventionen kräver godkännande av riksdagen. Vi förutsätter att utskottet, som tidigare, informeras om de fortsatta förhandlingarna och att regeringen vid behov förankrar sina ställningstaganden parlamentariskt. Vi noterar att regeringen och regeringstjänstemän vid flera tillfällen, senast i december 2021 respektive februari 2022, informerat utskottet om såväl TPNW som NPT. Vi vill även understryka vikten av att regeringen samråder med övriga nordiska länder liksom med våra partner inom Natokretsen i frågor som gäller TPNW.

9. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, punkt 9 (V, MP)

av Håkan Svenneling (V) och Maria Ferm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 17 och
avslår motion
2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 40.

Ställningstagande

Atombomberna som fälldes över Hiroshima och Nagasaki 1945 orsakade enorm förödelse och många människors död. Sedan dess har kvinnorörelser haft en central roll i kampen mot kärnvapen som tyvärr fortfarande är en viktig del i många länders försvarsdoktrin. Sverige har ett förflutet av aktivt arbete för nedrustning i allmänhet och kärnvapenedrustning i synnerhet. Användande av kärnvapen får enorma humanitära konsekvenser för flera generationer framåt, vilket hårdast drabbar kvinnor och barn. Den globala upprustningen vad gäller kärnvapen är mycket illavarslande. I sin årsbok för 2020 konstaterar fredsforskningsinstitutet Sipri att även om antalet kärnvapen minskar något i världen fortsätter alla stater som innehar kärnvapen att modernisera sina vapenarsenaler. Att USA och Ryssland, som tillsammans innehar 90 procent av alla kärnvapen, fortsätter att modernisera sina stridsspetsar skapar osäkerhet i omvärlden. Genom Sveriges historia av militär alliansfrihet finns en unik röst som bör användas än tydligare för en global kärnvapenedrustning. Nedrustning är i högsta grad en fråga som hör hemma i en feministisk utrikes- och säkerhetspolitik.

Den 24 oktober 2020 ratificerade Honduras som 50:e land FN:s konvention om kärnvapenförbud. Därmed började den gälla efter 90 dagar, den 22 januari 2021. Detta är en stor framgång. Det är däremot beklagligt att Sverige som aktivt arbetat för att konventionen skulle komma till stånd trots det valt att inte ratificera den. Som självständig och militärt alliansfri stat bör Sverige självklart tillhöra de länder som tar ställning mot kärnvapen genom konventionen. Sverige bör omgående ratificera FN:s avtal om förbud mot kärnvapen.

10. Nedrustningsavtal, punkt 10 (SD)

av Markus Wiechel (SD) och Aron Emilsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:2583 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

I maj 2017 publicerade Totalförsvarets forskningsinstitut en rapport om kärnvapen. I den konstateras det – utöver att Ryssland sedan ett antal år satsar på att förnya sina kärnvapen – att Ryssland uppvisar ett nytt förhållningssätt; det nya är att Ryssland tydligt visar upp och hotar med sina vapen som en del av sitt säkerhets- och försvarspolitiska agerande. För Sverige blev detta tydligt redan påsken 2013 då Ryssland simulerade ett kärnvapenanfall mot vårt territorium. Vi förespråkar avspänning och nedrustning av kärnvapen. Utifrån dagens säkerhetspolitiska läge gäller det att vara pragmatisk och realistisk och därför ser vi det som nödvändigt att åter få med denna aspekt i Sveriges säkerhetspolitiska planering och arbete.

11. Kärnvapenfri zon, punkt 12 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 18 och
2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag och mitt parti agerar för en värld utan kärnvapen. Att ett avtal om Irans kärntekniska program kommer till stånd minskar riskerna för en militär kapprustning i Mellanöstern. Det ger utrymme för att ta ytterligare steg och diskutera behoven av nedrustning och avspänning. Ett viktigt initiativ är att inrätta en kärnvapenfri zon i Mellanöstern. Redan 1995 vid en FN-konferens

om fördraget om icke-spridning av kärnvapen (NPT) beslutades att Mellanöstern skulle göras till en zon fri från kärnvapen och andra massförstörelsevapen. I dag vet vi att Israel har kärnvapen och att Nato placerat kärnvapenstridsspetsar i Turkiet. Sverige bör, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern.

Sverige bör, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, agera för att Europa ska bli en kärnvapenfri zon.

12. Utredning om Sveriges insats i Afghanistan, punkt 13 (S)

av Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Alexandra Völker (S), Anders Österberg (S) och Emilia Töyrä (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 21,

2021/22:3233 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 24,

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 56,

2021/22:3773 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 17 och

2021/22:4157 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 17.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att en bred utvärdering av Sveriges samlade engagemang i Afghanistan genomförs och noterar att utrikesministern angett att regeringen avser att tillsätta en sådan utredning. Utredningsdirektiven bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Särskilda yttranden

1. Den europeiska säkerhetsordningen, punkt 1 (S)

Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Alexandra Völker (S), Anders Österberg (S) och Emilia Töyrä (S) anför:

Vi står bakom utskottets förslag i beslutspunkt 1. Sverige har tidigare haft en tvåspårspolitik gentemot Ryssland. Samtidigt som Sverige värnat handel, utbyte, klimat och hälsosamarbete har Sverige mycket kraftfullt kritiserat när Ryssland bryter mot folkrätten, inskränker yttrandefriheten och begränsar demokratin.

Den tvåspårspolitiken måste nu suspenderas. Vi konstaterar att det pågår ett arbete i Regeringskansliet med att ta fram förslag om Sveriges relation till Ryssland i framtiden. Det är Vladimir Putin och regimen som är ansvariga för invasionen av Ukraina och det kraftigt försämrade säkerhetsläget i Europa, inte det ryska folket.

2. Den europeiska säkerhetsordningen, punkt 1 (C)

Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C) anför:

Vi har valt att i det säkerhetspolitiska läge vi nu befinner oss i, inte reservera oss till förmån för yrkandet om att FN i enlighet med principen om skyldigheten av skydda (Responsibility to Protect, R2P) tydligare ska agera för fred och trygghet. Detta eftersom vi nu ser hur både den europeiska och den universella säkerhetsordningen hotas av president Putin genom den brutala och aggressiva invasionen av vårt partnerland Ukraina. Även om vi fortfarande anser principen om R2P viktig, är de gemensamma grunderna för vår säkerhet nu första försvarslinje.

3. Den europeiska säkerhetsordningen, punkt 1 (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Jag har valt att i det säkerhetspolitiska läge vi nu befinner oss i, inte reservera mig till förmån för Vänsterpartiets yrkanden om Ryssland och USA.

I sina försök att sprida den ryska världsbilden till andra länder har Ryssland etablerat flera statliga medier som sänder nyheter till utlandet på flera språk. Dessa medier försöker sprida den ryska regimen officiella syn på händelserna i världen. Vänsterpartiet menar att denna utveckling måste motarbetas. Den ryska regimen användning av dessa metoder behöver fördömas och lyftas med den ryska regeringen.

Open Skies-avtalet är en fredsbyggande mekanism där medlemsländerna tillåts utföra fredlig flygspaning över varandras territorium. På så vis kan man

kontrollera att andra länder inte förbereder militära åtgärder. Under 2021 drog sig både USA och Ryssland ur avtalet. Det är allvarligt att dessa två länder har lämnat ett viktigt instrument för avspänning. Det är viktigt att Sverige i sina bilaterala kontakter verkar för att USA och Ryssland återansluter sig till Open Skies-avtalet.

4. FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, punkt 9 (M, SD, KD)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Lars Adakusson (KD), Aron Emilsson (SD) och Pål Jonson (M) anför:

Tillsammans understryker vi betydelsen av utskottets tillkännagivande till regeringen om att Sverige inte ska underteckna eller ratificera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, TPNW.

Med anledning av regeringens bristfälliga hantering av frågan presenterade Kristdemokraterna i december 2021 ett förslag till utskottsinitiativ vilket också presenterats i media i Svenska Dagbladet den 9 december. Förslaget till utskottsinitiativ fick inte stöd av en majoritet i utskottet för fortsatt beredning.

5. Särskilt yttrande ej knutet till beslutspunkt (SD)

Markus Wiechel (SD) och Aron Emilsson (SD) anför:

Sverigedemokraterna står bakom utskottets förslag, utom i beslutspunkterna 2, 7 och 10 där vi reserverat oss.

Den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde har kraftigt försämrats i och med Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari 2022. Sverigedemokraterna har alltid varit och är fortfarande pådrivande för ett starkt försvar, men det kommer att ta tid att bygga upp ett försvar som har en tillräcklig förmåga. Det allvarliga läget kräver därför att den säkerhetspolitiska inriktningen på nytt analyseras och att alla partier i riksdagen är beredda att ompröva och anpassa säkerhetspolitiken utifrån en ny situation. Sverigedemokraterna stödjer utskottets förslag om en Natooption och konstaterar att det i Finland sedan 1990-talet har funnits en Natooption.

Ryssland har genom både ord och handling ställt Europa inför en annan hotbild. I Finland omprövas nu den militära alliansfriheten under breda överläggningar och stor samsyn. Det ställer frågan om ett eventuellt svenskt Natomedlemskap i nytt ljus och gör att det krävs en förnyad säkerhetspolitisk analys och gedigen genomlysning av säkerhetspolitiska vägval. I Sverige har det aldrig gjorts någon utredning som på djupet analyserar konsekvenserna av ett svenskt medlemskap i Nato, utifrån ett bredare perspektiv. Finland genomförde en sådan utredning 2016, och den leddes av utrikespolitiska experter. Utredningen resulterade i en bred och systematisk genomlysning av vilka konsekvenser ett möjligt Nato-medlemskap skulle få. Det innebär idag att Finland är bättre förberett om man skulle komma fram till att ett medlemskap framstår som önskvärt eller nödvändigt. Sverige har 2013 och

2016 till del utrett Natofrågan, men då som en del i mer övergripande utredningar. Sverigedemokraterna utesluter inte att fler initiativ kan komma att behöva tas för att för svenskt vidkommande närmare utreda, och i samråd med Finland. samordna säkerhetspolitiska vägval.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:2454 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bistå den internationella koalitionen i kampen mot IS och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:2827 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svenskt förhållningssätt till Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3357 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i kontakter med den ryska regeringen tydligt bör markera mot de ryska trollfabrikerna och spridandet av propaganda och kräva ett stopp på det statliga stödet till dessa aktiviteter och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:170 av Yasmine Posio m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla internationella insatser arbetar förebyggande för att motverka sexualiserat våld och övergrepp gentemot civilbefolkningen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:671 av Björn Söder m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktivt visa sitt stöd för självständiga länder som av Ryssland anses tillhöra dess intressesfär samt verka för att minska risken att en sådan sfär utvidgas i Sveriges närhet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3239 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett svenskt förhållningssätt till Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22*2021/22:449 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V):*

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att de stater som bidrar med personal till FN:s fredsbevarande insatser antar nationella handlingsplaner, som inkluderar kontinuerlig utbildning, för resolution 1325 och ge stöd till detta arbete och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla internationella insatser arbetar förebyggande för att motverka sexualiserat våld och övergrepp gentemot civilbefolkningen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i kontakt med berörda myndigheter bör säkerställa att det finns tillgänglig information och nödvändiga rutiner för att möjliggöra uppgiftslämnande gällande sexuellt våld, sexuella trakasserier eller liknande missförhållanden för anställda vid internationella insatser oavsett arbetsplats och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen årligen bör redovisa arbetet med att implementera FN:s resolution 1325 till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla samarbetsländer vid internationella insatser ska ha en handlingsplan för att implementera FN:s resolution 1325 och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör sätta upp mål och delmål för att inom sex år nå målet att 40 procent av deltagarna vid fredsbevarande insatser ska vara kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige omgående bör ratificera FN:s avtal om förbud mot kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör agera för att Europa ska bli en kärnvapenfri zon och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:497 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i sina bilaterala kontakter ska verka för att USA och Ryssland återansluter sig till Open Skies-avtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att militariseringen av EU stoppas samt lämna Europeiska försvarsbyrån och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte bör delta i vare sig Europeiska försvarsfonden eller den europeiska fredsfaciliteten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att säkerställa att svensk militär inte deltar i Natostaber, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato snarast bör rivras upp och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:815 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerhetspolitisk handlingsfrihet och ett eventuellt medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:973 av ClasGöran Carlsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av en policy för lokalanställd personal vid svenska internationella insatser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1351 av Lars Hjalmered (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör söka medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1746 av Carl-Oskar Bohlin (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1813 av Lars Püss m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör söka medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1828 av Annicka Engblom (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige snarast bör söka medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2022 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2281 av Maria Nilsson (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en Rysslandsstrategi att lägga på riksdagens bord och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2286 av Maria Nilsson (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det svenska bidraget till missionen Unifier i Ukraina och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2571 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att det svenska militära bidraget genom utbildningsinsatsen i Irak riktas till Kurdistan Regional Government (KRG)-regionen för att bidra i kampen mot terrorism och underlätta framtida självförsvar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att självförsvarsgrupper för svaga grupper som yazidier och kristna inkluderas i koalitionens stödinsatser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2579 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ingå ett defensivt försvarsförbund med Finland och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska stå utanför Nato eller stormakters militärallianser och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige efter förmåga aktivt ska kunna delta i insatser inom ramen för FN och OSSE och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationella militära insatser där Sverige deltar bör åtnjuta mandat från FN:s säkerhetsråd och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiativ bör tas för att i samverkan med Sveriges grannländer påverka främst Ryssland och Belarus för att öka säkerheten gällande olika tillämpningar av kärnteknik och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2580 av Björn Söder m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att granska Sveriges säkerhetspolitik under perioden 1989–2009 och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2583 av Björn Söder m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationella nedrustningsavtal som gynnar Ryssland och missgynnar demokratiska stater inte bör stödjas av Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktivt visa sitt stöd för självständiga länder som av Ryssland anses tillhöra dess intressesfär samt verka för att minska risken att en sådan sfär utvidgas i Sveriges närhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2588 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, bör agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en oberoende kommission bör tillsättas med uppdraget att ta fram en vitbok om den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2021 och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2987 av Christian Carlsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett svenskt medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till att stärka den transatlantiska länken och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3233 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om internationella insatser och exitstrategier och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statsunderstödda cyberattacker bör omfattas av den solidariska säkerhetspolitiken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva på för att länderna i Norden och inom EU alltid bör uttala stöd för och sluta upp bakom varandra vid cyberattacker och när det utsatta landet uttalar vem som är den skyldige statsaktören, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utveckla en tydlig politik för hur man vill se den internationella rättsordningen utvecklas inom cyberområdet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att en digital Genèvekonvention skapas med tydliga normer för lagliga och olagliga aktiviteter och adekvat respons, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3246 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver tydliggöra svensk säkerhetspolitik och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och fördjupa Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten och att Sverige ska söka medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige likt Finland ska anta en Nato-option så att det svensk-finska samarbetet kan utvecklas till sin fulla potential och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen likt i Finland varje mandatperiod ska lägga fram sin säkerhetspolitiska redogörelse för riksdagen för att förankra brett stöd och tillkännager detta för regeringen.

54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att stärka tilltron till NPT-avtalet och internationellt nedrustningssamarbete och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN i enlighet med principen Responsibility to protect (R2P) tydligare ska agera för fred och trygghet och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den militära insatsen och tillbakadragandet från Afghanistan behöver utvärderas brett i syfte att lära för framtiden och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3341 av Laila Naraghi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av ett tillägg i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet som förbjuder införsel av kärnvapen i landet, likt den finska lagstiftningen, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3385 av Allan Widman m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Storbritannien en unilateral solidaritetsförklaring och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3641 av Pål Jonson m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda det operativa försvarssamarbetet med Finland till att innefatta även andra länder i en euro-atlantisk kontext och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges deltagande internationella insatser ska beakta de i närtid begränsade resurserna i det nationella försvaret som vissa specialkompetenser och officerare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en bred analys av hur Sverige ska prioritera sina internationella insatser i framtiden och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3773 av Hans Wallmark m.fl. (M):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred utvärdering av Sveriges insatser i Afghanistan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3775 av Jessika Roswall m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett starkt försvarssamarbete mellan EU och Storbritannien och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3776 av Hans Wallmark m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bli fullvärdig medlem av Nato och verka för ett sammanhållet EU och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en starkt transatlantisk länk och fördjupade samarbeten gällande säkerhet, som motkraft till aggressiva auktoritära stater, och för demokrati, mänskliga rättigheter, frihandel, klimatomställningen och nya teknologier och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördjupa den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördjupa det europeiska säkerhetspolitiska samarbetet inom områden som inte har fullt ut använts i Lissabonfördraget och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bli medlem i försvarsalliansen Nato och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett svenskt Natomedlemskap och tillse att alla militära, politiska och juridiska förberedelser för ett svenskt inträde i Nato finns på plats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör fördjupa existerande samarbeten med Natoländerna och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny svensk säkerhetspolitisk linje och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte bör underteckna eller ratificera FN:s kärnvapenförbudskonvention och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatta svenska internationella insatser för fred och säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges deltagande i internationella insatser ska beakta de i närtid begränsade resurserna i det nationella försvaret som vissa specialkompetenser och officerare och tillkännager detta för regeringen.

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en bred analys av hur Sverige ska prioritera sina internationella insatser i framtiden och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de nordiska länderna agerar solidariskt när enskilda eller flera nordiska länder utsätts för cyberangrepp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3840 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utreda en fastlagd ordning för skydd för lokalanställda, såsom tolkar, som ställer sig till svensk försvarsmakts förfogande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3846 av Laila Naraghi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av instiftandet av en internationell konvention som förbjuder kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till både etablerade och nya insatser inom fredsfrämjande, säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande verksamhet inom Nato, EU, FN och OSSE och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till att stärka den transatlantiska länken och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att vetorätten i säkerhetsrådet begränsas och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN bör arbeta fram en konvention om användandet av artificiell intelligens och dödliga autonoma vapen och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett svenskt medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3908 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ansöka om medlemskap i försvarsalliansen Nato och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om internationella insatser och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett svenskt deltagande i den europeiska marina skyddsstyrkan i Hormuzsundet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3976 av Joar Forssell m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ansöka om medlemskap i Nato och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som Natomedlem ska verka för att Natos demokratikrav tillämpas mer stringent och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3998 av Joar Forssell m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett svenskt förhållningssätt till Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en Rysslandsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka en allsidig Rysslandsuppföljning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den ryska aggressionen i östra Ukraina och den illegala annekteringen av Krim och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4048 av Mikael Damsgaard (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nordiskt försvarssamarbete och färdplan för svenskt Natomedlemskap och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4157 av Hans Wallmark m.fl. (M):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred utvärdering av Sveriges insatser i Afghanistan och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
14. Motioner som bereds förenklad		
2018/19:2454	Andreas Carlson m.fl. (KD)	8
2020/21:170	Yasmine Posio m.fl. (V)	4
2021/22:449	Hanna Gunnarsson m.fl. (V)	8 och 12–16
2021/22:497	Nooshi Dadgostar m.fl. (V)	2–4
2021/22:815	Edward Riedl (M)	
2021/22:973	ClasGöran Carlsson m.fl. (S)	
2021/22:1351	Lars Hjalmered (M)	
2021/22:1746	Carl-Oskar Bohlin (M)	
2021/22:1813	Lars Püss m.fl. (M)	
2021/22:1828	Annicka Engblom (M)	
2021/22:2022	Sten Bergheden (M)	2
2021/22:2281	Maria Nilsson (L)	
2021/22:2286	Maria Nilsson (L)	
2021/22:2571	Björn Söder m.fl. (SD)	1 och 2
2021/22:2579	Björn Söder m.fl. (SD)	1, 4, 5 och 24
2021/22:2583	Björn Söder m.fl. (SD)	4
2021/22:2987	Christian Carlsson (KD)	1 och 2
2021/22:3245	Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)	1 och 3–5
2021/22:3341	Laila Naraghi m.fl. (S)	
2021/22:3385	Allan Widman m.fl. (L)	
2021/22:3641	Pål Jonson m.fl. (M)	2, 4 och 5
2021/22:3775	Jessika Roswall m.fl. (M)	4
2021/22:3776	Hans Wallmark m.fl. (M)	13, 38, 41, 43, 44 och 58
2021/22:3840	Maria Malmer Stenergard m.fl. (M)	50
2021/22:3846	Laila Naraghi m.fl. (S)	
2021/22:3883	Lars Adaktusson m.fl. (KD)	2, 16, 19 och 25
2021/22:3908	Mikael Oscarsson m.fl. (KD)	8 och 9
2021/22:3976	Joar Forssell m.fl. (L)	2
2021/22:4048	Mikael Damsgaard (M)	4